

Turun arkkihiippakunnan tuomiokapitulille

Martti Vaahtoranta, TT, pastori

Herrat piispa Kalliala ja asessori Mäkinen,

istun marraskuisena iltana armon vuonna 2014 työpöytäni ääressä. Pöydälläni on kirje, jonka sain viime viikolla Tuomiokapitulista. Allekirjoittajat tunnettekin.

Itse asiaan minulla ei ole enää mitään uutta sanottavaa – ja vaikka olisikin, en uskoisi sen sanomisella olevan merkitystä. Jos Suomen ev.lut. kansankirkon ylimmät viranhaltijat eivät tähän mennessä ole hakeutuneet vakavaan teologiseen keskusteluun *Suomen evankelisluterilaisen lähetyshiippakunnan* kanssa, he tuskin etsisivät keskusteluyhteyttä sittenkään, vaikka kerran vielä kertoisin, miksi odotan muutaman viikon sisällä saavani tiedon erottamisestani virasta, johon minut kutsuttiin ja vihittiin Turun Tuomiokirkossa melkein tasan 28 vuotta sitten.

Emme luultavasti pääse koskaan edes hypoteesin tasolla yhdessä pohtimaan esimerkiksi sitä mahdollisuutta, voisiko Suomen evankelis-luterilaisen kirkon puitteissa toimia myös „vanhauskoinen hiippakunta“. Voisiko sellainen mahtua kirkkoon, joka edelleen nimittää itseään „tunnustukselliseksi“, mutta kiistelee tunnustuksensa sisällöstä pääsemättä siitä kaikilta osin yksimielisyyteen? – En tiedä, enkä pohdi asiaa tässä sen enempää.

Sen sijaan haluan jakaa hiukan tuntojani kanssanne. Toivon, että jaksatte seurata minua vielä tämän pienen matkan, kunnes en enää saa tuomiokapitulilta postia „pastorille“ – enkä varmaan muutenkaan.

* * *

Olen syntynyt Raumalla herätyskristilliseen ja kirkolliseen perheeseen. Meillä ei tosin kotona puhuttu kovin paljon Jumalasta, mutta luultavasti Jumalalle meistä lapsista sitäkin enemmän. Usko oli läsnä elämämme arjessa ja pyhässä. Julkilausuttuna se liittyi minulla kuitenkin varhaisimmasta lapsuudestani asti ennen kaikkea yhteiseen jumalanpalvelukseen niiden tilaisuuksien ohella, joissa kävimme Rauman Nuortentalolla.

Rauman Pyhän Ristin Kirkko ja sen „Vaahtorantojen penkki“ parvella, vastapäätä saarnastuolia, oli minun hengellinen kotini ja kasvupaikkani kristittyinä. Sinne me kolmen polven voimin sunnuntaisin kuljimme. Ennen kuolemaansa vuonna 1965 mukana oli myös isoäitini, *sacri min. cand.* Eeva Vaahtoranta.

Samassa kirkossa minut konfirmoitiin seurakunnan leiririppikoulun päätteeksi kesällä 1973. Ja vaikka kuvaan tuli vähitellen mukaan myös seurakunnan nuorten toimintaa, pyhäpäivän jumalanpalvelus säilytti sen keskeisen merkityksen, joka sillä oli minun elämässäni aina ollut ja on yhä.

Se sillä oli myös opiskeluaikanani. Opiskelin teologiaa ja aluksi myös pianonsoittoa. Kumpiakaan opintoja ei tosin ensisijaisesti motivoinut toive ammatista. Musiikki oli minulle kyllä enemmän kuin harrastus, ja muistan ajatelleeni jo silloin, että ”on hyvä, että minulla on joku 'kunnon ammatti', koska kirkon tilanteesta ei koskaan tiedä”.

Suoritin pianonsoitonopettajan tutkinnon Sibelius-Akatemiassa ja luin samaan aikaan teologiaa yliopistossa, mutta en päätyäkseni kirkon virkaan, vaan saadakseni vastauksia oman olemassaoloni kannalta ratkaiseviin eksistentiaalisiin kysymyksiin. Tai voisin sanoa asian yksinkertaisesti: hain armollista Jumalaa, jonka yhtäältä jo tunsin, mutta jota yhä myös etsin.

Pappiskutsumusta minulla ei ollut, ei ulkoista eikä sisäistä. Suuntauduinkin tutkijaksi, vaikka suoritin käytännölliset harjoitukset loppuun seurakuntatyöhön valmentavalla linjalla yhteiskunnallisen työn harjoittelun jälkeen.

Suuntautumiseni ei kuitenkaan tarkoittanut, etten olisi arvostanut kirkkoa. Päinvastoin. Muistan joskus – luullakseni systemaattisen teologian metodikurssilla, jota siinä tilanteessa veti silloinen apulaisprofessori Eero Huovinen – lausuneeni ääneen sen, minkä sisimmässäni koin: että Suomen kirkko oli myös organisaationa eikä vain uskonyhteisönä minulle paljon merkittävämpi identifikaatiokohde kuin Suomen valtio tai kansa.

En myöskään halveksinut papinvirkkaa. Arvostin sitä kovasti, ja sen arvostus kasvoi minussa sitä mukaa, kun aloin opintojeni kuluessa ymmärtää sen olemusta. Niinpä virkakäsitykseni vaihtui jonkinlaisesta funktionalistisesta näkemyksestä institutionaaliseksi.

* * *

Sitten vaihtui myös näkemykseni naispappeudesta. Olin ollut omasta mielestäni kohtuullisen liberaali, yhteiskunnallisesti valveutunut, sivistynyt ja humaani, kaiken kaikkiaan lojaali ja kunnollinen kansankirkon poika, ja sellaisena olin myös – tosin kohtuullinen – naispappeuden kannattaja. Keväällä 1983 jouduin kuitenkin silloisia keskusteluja aktiivisesti seurattessani tilanteeseen, jossa minun oli ankaran henkilökohtaisen kamppailun myötä sekä teologisista syistä että nuoren aviomiehen kasvavan elämäkokemuksen perusteella pakko vaihtaa näkemystäni.

Mikään muu minussa ei silloin muuttunut, ei vielä silloin. Silti ymmärsin, että kaikki olisi mielenmuutokseni jälkeen toisin. Tiesin, että kaikenlaiset urahaaveet kirkossa (jos minulla nyt niitä oli ollutkaan) sain unohtaa. Ja peiliin katsoessani näin entisen fiksun tyyppin sijasta sivistymättömän tollon, takametsien karvakorvan, joka istuu keinutuolissaan eikä puhu mitään, mutta piiskaa varmuuden vuoksi kerran viikossa muijan ja mukulat. En tuntenut kuvasta itseäni, mutta sitä on sittemmin pidetty ahkerasti edessäni.

Mutta ei niin pahaa, ettei jotakin hyvääkin: ehkä menetin joitakin ystäväistäni tässä elämäni suuressa käänteessä ja siitä lähtien, mutta sain heitä monin verroin tilalle. Löysin suorastaan uuden maailman, ja sen löytäminen sopi yhteen sen kanssa, että olin löytänyt myös Kristuksessa armollisen Jumalan – vaikkei Hän koskaan edes ollut väistänyt viereltäni, ei vaikeimpinakaan vuosinani.

* * *

Samoihin aikoihin virkakäsitykseni vaihtumisen kanssa sain tehdä laudaturtyötäni prof. Seppo Teinosen johtamassa dogmatiikan seminaarissa tutkien Jumalan ja ihmisen yhdistymisen ajatusta Johann Gerhardin teologiassa. Assistenttina toimi muuan TL Kaarlo Kalliala.

Se oli hienoa aikaa. Se varmasti myös vahvisti ajatustani, joka sittemmin myös toteutui ja johti lopulta tohtorinväitökseen samasta aiheesta vuonna 1998. Prof. Teinonen kannusti minua kovasti jatko-opintojen suuntaan.

Ensimmäisenkin tutkinnon suorittaminen kuitenkin kesti kauan, koska opiskelin ensin myös musiikkia ja sitten suoritin kaksi laudaturia ja aloitin myös tukiaineeni, latinan, opintoja humanistisessa tiedekunnassa. Valmistuin kevättalvella 1986.

Gradusta tuli pitkä ja perusteellinen. Sellaisena se toimi hyvänä alustana tulevalle väitöskirjalleni. Sillä se oli päämääräni. Tutkijan työ veti minua puoleensa – ei ehkä ammattina, vaan mahdollisuutena selvittää perin juurin, mistä kaikkein kalleimmassa uskossamme oli kysymys. Ja sitä sainkin sitten tutkia Suomessa ja Saksassa myös valtion kustannuksella vuosien ajan. Siitä olen äärettömän kiitollinen yhä vielä.

Silloin kuitenkin, vastavalmistuneena teologian kandidaattina (nykyisin puhuttaisiin ”maisterista”), en tiennyt mitä muuta voisin tehdä tutkinnollani, kuin jatkaa siitä opintoja eteenpäin. Silti samoihin aikoihin minua alettiin kysellä saarnaamaan paikallisissa kirkoissa tai ainakin yhdessä niistä.

Vastasin, ettei minun teologiallani voinut ottaa sellaista tehtävää hoitaakseen, ellei saanut siihen laillista kutsua ja vihkimystä. Ja niin syntyi ajatus Lapin ja Rauman seurakuntien kesken jaetusta osa-aikaisesta papinvirasta, jonka ohella saisin harjoittaa jatko-opintojani. Kirjoitin alkusyksyllä 1986 arkkipiispa John Vikströmille ja pyysin vihkimystä. Sen myös sitten sain. Tosin piispa käytti paljon aikaa keskusteluun kanssani. Se koski pitkälti naispappeutta ja sen oikeutusta kirkossa.

Olimme asiasta eri mieltä. Silti eräänä unohtumattomana pimeän marraskuun päivänä kuljin kulkueen mukana kohti Tuomiokirkon kuoria seurakunnan huutaessa virren veisuin Pyhää Henkeä avuksi. Siellä minut vihittiin virkaan, jossa yhä olen.

Ordinaatio oli kokemuksena äärimmäisen voimakas ja hyvin samankaltainen kuin avioliittoon vihkimiseni runsaat kuusi vuotta aikaisemmin. Samantapaisesta asiasta siinä olikin kysymys: minä itsessäni en muuttunut muuksi, mutta minulle annettiin pysyvä tehtävä ja asema Kirkossa ja siihen, Kristuksen Morsiameen nähden.

* * *

Se minulla on vieläkin. Olen sitä myös tällä välin toteuttanut kovin erilaisissa tehtävissä. Aluksi osa-aikaiseksi tarkoitettu papinvirka johti lopulta täysaikaiseen seurakuntapapin virkaan Lapissa. Minulla ainoana hengellisessä työssä olevana pappina aktiivisessa yli 3000 jäsenen kotiseurakunnassani oli enemmän kuin kädet täynnä työtä. Ja vaikka kaipasin ja pyrin siitä jatko-opintojeni pariin, kiitän niistä vuosista, jotka yhä vaikuttavat minussa.

Sitten minusta tuli tutkija ensin Helsingin Yliopiston puitteissa ja sitten lähetystyöntekijänä. Yhteensä kaksitoista vuotta (1996-2008) sain palvella kirkkoani sen ulkomaisessa työssä Saksassa, viimeisen vuoden Suomesta käsin työskennellen. Sain olla pioneeriprojektissa etsimässä teologista lähestymistapaa islamin haasteeseen perustaen yhdessä työtovereitteni kanssa ELRIM-instituutin (www.elrim.org) ja siinä työskennellen. Ja ensin siis väittelin tohtoriksi.

* * *

Koko tämän ajan seurasin läheltä ja kaukaa kirkkoni kehitystä. Se teki minut sekä surulliseksi että vihaiseksi. Harvoin olen saanut iloita mistään siitä, mitä kirkollisen esivallan nimissä on sitten pappisvihkimykseni tehty ja toimitettu.

Samalla minua on kuitenkin auttanut eräs tärkeä teologinen oivallus: Kristuksen kirkko ei ole ensisijaisesti yhteiskunnallinen organisaatio, vaikka se voi olla sitäkin. Lähtökohtaisesti se on

alhaalla vaeltava Jumalan kansa. Kirkko on se uskovien joukko, joka kokoontuu armonvälineiden ympärille ja joka uskoaan tunnustaen vaeltaa maailman halki kohti pelastushistorian täyttymystä.

Tätä luterilaista uskoa tunnustavaa Suomen kirkkoa palvelemaan minut vihittiin. Sen Kirkon olen nähnyt myös Suomessa siitä huolimatta, että koin suurta vierautta palatessamme syntymäkotimaahamme kesällä 2007. En enää edes ajatellut löytäväni paikallisen seurakunnan messusta sitä hengellistä Äitiä, joka oli pitänyt minua ja perhettäni hellästi sylissään Saksan vuosinamme sikäläisessä luterilaisessa seurakunnassa ja joka täällä Suomessa meillä oli sillä välin ollut lähinnä rukoilevainen seurakansa.

Niinpä kotiseurakunnaksemme tuli Porin Adventtikirkolla kokoontuva *Sakkeuksen jumalanpalvelusyhteisö*. Myös Kalannin kirkossa kävimme. (Tunnette varmaan pastori Vesa Kiertokarin, joka vielä silloin toimi siellä pappina.) Ja sitten minusta tuli Suomen Luther-säätiön työntekijä. Kesällä 2008 minut kutsuttiin ja asetettiin sen lähetysteologiksi.

* * *

Nyt toimin Suomen evankelisluterilaisen lähetysshiippakunnan Raumalla kokoontuvan *Pyhän Marian seurakunnan* pastorina. Piispa Matti Väisänen asetti minut virkaani Kynttilänpäivänä 2012. Teen sitä, mihin minut kutsuttiin ja vihittiin 28 vuotta sitten, myös Lähetysshiippakunnan konsistorin jäsenenä. Hoidan sanalla ja sakramenteilla sitä Kristuksen Morsianta, joka yhä tekee matkaa taivasta kohden. Hoidan papinvirkaani Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.

Kuinka niin? Koska olen vihkinyt ja kastanut ja siunannut haudan lepoon myös viime vuosina Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäseneksi ja jäseniä. Itsekin kuulun siihen, kuten useimmat seurakuntalaisistani. Ja lopulta, olennaisesti, Suomen ev.lut. kirkko on juuri se oikeaa uskoa tunnustava Jumalan lasten joukko, joka tekee kanssani matkaa samaa taivasta kohden, ei niinkään hallintokoneisto, joka on luotu palvelemaan sitä.

* * *

Ehkä jo muutaman viikon päästä olen Tuomiokapitulini silmissä taas vain maallikko. Voin enää siunata maistraatissa vihityn parin. Lapset, jotka kastan, pitää erikseen liittää kansankirkon seurakuntaan – jos vanhemmat sitä vielä toivovat. Sitä en tiedä, saanko enää siunata omaisiani tai ystäviäni Kordelinin kappelissa Rauman Vanhalla hautausmaalla, missä sukuni vainajat lepäävät, tai missään seurakunnan tilassa. Mutta ehkä saan sanoa sanaseni ja lukea rukoukseni avoimen haudan äärellä. Ja veisata hautausmaalla saanee myös ilman lupaa.

* * *

Olen itsekin yllätynyt, kuinka raskaalta tilanne minusta tuntuu myös kaiken sen jälkeen, mitä viimeisten vuosien ja vuosikymmenien aikana on tapahtunut ja sanottu. Jotakin tunnoistani olen sanoittanut saarnassani, jonka pidin seuroissa viime sunnuntaina (<http://marttivaahtoranta.omasivu.fi/21-sunnuntai-helluntaista-20-kolm-p-j-su-02-11-214/>). Minun olisi helpompaa hyväksyä pappisoikeuksieni riistäminen siinä kirkossa, jossa minut kastettiin ja konfirmoitiin ja jossa minut vihittiin papiksi ja jossa olen tähän päivään asti virkaani hoitanut, jos minua syytettäisiin harhaoppisuudesta, huonosta elämästä tai tehtävieni laiminlyömisestä. Niin: minun on mahdoton hyväksyä pappisoikeuksieni riistämistä sen tähden, että olen pyrkinyt toteuttamaan pappisvalani lupauksia ja juuri sen tähden myös kieltäytynyt noudattamasta niitä

määräyksiä ja sopeutumasta niihin muutoksiin kirkkomme opissa ja käytännöissä, joilla ei ole perustusta Jumalan Sanassa eikä luterilaisessa Tunnustuksessa, joihin olen valassani sitoutunut.

En missään tapauksessa hyväksy tuomiokapitulin päätöstä, jos minut erotetaan virastani ”valapattoisena”. Päinvastoin: jos minulta otetaan pappisoikeudet omassa kirkossani, ne otetaan minulta sen tähden, että pidän valani.

* * *

Joka tapauksessa säilytän pappisoikeuteni Suomen evankelisluterilaisessa lähetysshiippakunnassa, jossa oikeaoppinen Suomen luterilainen kirkko jatkaa elämäänsä myös organisatorisessa mielessä, ja tietenkin uskonyhteisönä. Sen piirissä tahdon edelleen toteuttaa pappisvalassa antamaani lupausta.

Myös niille veljilleni ja sisarilleni, jotka ovat pysyneet Sanalle uskollisina kansankirkon seurakunnissa, tahdon olla oikea pappi ja paimen siitä huolimatta, etten enää voi tehdä sitä siinä ominaisuudessa, joka minulla vielä on arkkihiippakunnan papiston jäsenenä. Me emme ole sulkemassa niitä ovia, joita meiltä halutaan sulkea.

* * *

Sitä myös toivon, että ymmärrätte, mitä olette tekemässä ja tehneet jo. Muistan Lapissa tänä vuonna järjestetyn hienon kirkon tulevaisuutta käsittelevän keskustelutilaisuuden erään puheenvuoron. Sitä emme lausuneet me, paikalla olleet entiset Lapin papit, tohtori Anssi Simojoki enkä minä, vaan joku muista panelisteista. ”Haluaako Kari Mäkinen todella jäädä historiaan arkkipiispana, jonka aikana kirkko hajosi?” Näin lauseen muistan.

Toivotan teille viisautta ja nöyryyttä päättäessänne minun ja virkaveljeni tulevasta statuksesta kirkossa, jonka korkeisiin virkoihin teidät on kutsuttu.